

speaker (author of the pretext and the author of journalistic material) and recipient (mass addressee). Certified quotes include reference in the text to the author or citation source. Not certified quotations submit without sources specifying, they belong to the precedent statements, mostly they are proverbs with folk origin and they don't need any certification. Allusions (certified and not certified, depending on the availability of information about the author and pretext) manifest precedent texts, communicative situations and they are verbal representant frames being "hub coupling" between the texts. They point to an association between texts and realize dialogic, not only verbal, but also on the figurative level. The main feature of allusions is the presence of rod image around which both texts are based - the original text and that one which was created by a journalist, it becomes possible by semantic weight and image key of role in both texts. Centonic texts constitute a set of different intertextual elements - quotations and allusions, they both refer to various precedent texts and communicative situations, setting the stage for language game which requires the author's awareness of precedent texts and skills for they successfull combine to diversify text, but not to overload. Centonic texts are often rather primitive implement in newspaper articles they just combine allusions and quotations within one text item. They are more characteristic of artistic speech, particularly the works of writers-postmodernists that sometimes consist of a continuous quotations combined in communicative space.

This report analyzes the dialogic relationship between the newspaper text and the text-source, their expression of markers in the text by which the set of character interaction was found, there was defined the patterns of its implementation, nuclear and peripherals explikation of expression of textual dialogue in main newspaper text.

Key words: category of dialogism, intertextuality, intertext interaction, newspaper text, quotations, allusions, centonic texts.

УДК 81'373.21(447.44)(045)

Ірина ОЛЕКСАНДРУК

**МІКРОТОПОНІМІКОН ТРОСТЯНЕЧЧИНИ
(с. Ободівка, с. Оляниця, с. М. Стратіївка Тростянецького р-ну
Вінницької обл.)**

Стаття присвячена дослідженню мікротопонімів окремих населених пунктів. Досліджено лексико-семантичну природу базової основи

мікротопонімів. Установлено лексико-семантичні групи, за якими здійснено класифікацію матеріалу. Визначено, що серед записаних назв найпродуктивнішим із способів словотворення є морфологічний спосіб творення слів, а саме суфіксальний. З'ясовано лексичні особливості географічних об'єктів.

Ключові слова: топоніміка, мікротопоніми, апелятив, топонім, антропонім, основа, спосіб творення.

Вивчення історії будь-якого народу, його мови, культури, звичаїв та традицій неодмінно пов'язане із вивченням географічних назв. Правильно пояснити ту чи іншу назву, розкрити її смислове значення і походження – означає отримати важливу інформацію про минуле свого краю: його природні умови, економіку, етнічний склад населення, історичні події, географію [1]. Такі відомості ми можемо знайти, досліджуючи мікротопонімікон певного населеного пункту.

Топоніміка, або топономастика (*від грецького *τοπος* – «місце» і *ονίμα* – ім'я*) – це складова частина ономастики, розділу мовознавства, що вивчає власні назви певної території, утворені від загальних назв (апелятивів), або від власних назв (антропонімів). Це особливий розділ мовознавства, який пересікається з історією мови, діалектологією, етимологією, лексикологією та нерозривно пов'язаний з історією, географією, етнографією [9].

У цілому топоніми поділяються на макротопоніми — назви великих об'єктів, і мікротопоніми – назви малих об'єктів (ліси, поля, урочища тощо).

Питання топоніміки здавна були в колі інтересів як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Деякі з них, наприклад М. Ломоносов, О. Потебня, І. Бодуен-де-Куртене, у своїх мовознавчих дослідженнях спиралися на топонімічний матеріал; інші (І. Срезневський, М. Максимович, М. Сумцов, О. Соболевський, О. Саліщев) розглядали його як предмет окремого дослідження. Відомі давньоруські тексти, що містять зібрання географічних назв і їх класифікацію. У найдавніших руських літописах ми знаходимо не тільки географічні назви, але й спроби пояснення їхнього походження [8].

Зачинателем української топономастики вважають М. Кородуба, саме він вперше в Україні зробив висновок про час виникнення окремих поселень, розробив топонімічний питальник та здійснив структурно-семантичну класифікацію місцевих назв, розкрив походження багатьох назв окремих населених пунктів.

У XIX-XX столітті географічні найменування України цікавили М. Максимовича, І. Філевича, М. Сумцова, І. Франка.

Про топоніміку Поділля маємо цінні відомості у праці Ю. Й. Сіцинського, а також у книгах «Населені місця Поділля», «Історія міст і сіл Української РСР: Вінницька область». У книзі Ю. Легуна та О. Петренка є відомості про Ободівку. Про історію населеного пункту згадується у статті І. Комар «Народна архітектура с. Ободівки (Тростянецький район Вінницької області)».

Проте топоніміка Тростянецького району Вінницької області донині досліджена епізодично, поверхнево.

Тому *метою* нашого дослідження є: з'ясувати особливості номінації географічних об'єктів, зокрема мікротопонімів та мікрогідронімів окремих населених пунктів та здійснити їхній лексико-семантичний аналіз.

Об'єктом дослідження слугували мікротопоніми с. Ободівка, с. Оляниця та с. Мала Стратіївка Тростянецького району Вінницької області (назви невеликих гір, вершин, схилів, берегів, полів, ярів, криниць, балок тощо), у яких закладена цінна інформація про ландшафтні особливості території, історію краю, господарську діяльність її мешканців, етнокультурний розвиток.

Предметом дослідження є лексико-семантична природа базової основи мікротопонімів.

Джерельна база дослідження становить лексичний матеріал, особисто зібраний експедиційним методом та шляхом опитування інформаторів, опрацьовано матеріал з архівних джерел сільських рад.

Серед усіх видів власних назв мікротопоніми стоять найближче до загальних слів, зберігаючи свою мотивованість. Межею між ними є те, що мікротопоніми закріплені за конкретними фізико-географічними об'єктами. Мікротопоніми семантично близькі до загальних назв, проте визначаються меншою граматичною стійкістю, історично мінливіші. Їх специфіка

тісно й органічно пов'язана з різними особливостями іменованих об'єктів [8].

Досліджуючи мікротопоніми та мікрогідроніми с. Ободівки, с. Оляниці та с. Малої Стратіївки, ми зафіксували близько 170 назв. Усі вони неоднорідні та унікальні за своєю структурою, семантикою, адже в них поєдналася вікова історія, мовні особливості, культура тих людей, які проживали на цій території.

Досліджувані мікротопоніми окреслені такими лексико-семантичними групами:

1. Відапелятивні мікротопоніми – назви топографічного характеру, утворені від апелятивів, в основах яких лежить вказівка на топографічні особливості розташування об'єкта, місце проживання людей, спосіб освоєння земель та ін.

2. Відантропонімні мікротопоніми – назви невеликих місцевих географічних об'єктів, походження яких пов'язане з іменами, прізвищами, прізвиськами їхніх власників або мешканців.

3. Відтопонімні мікротопоніми – походять від ойконімів або гідронімів.

Кожна із груп поділяється на підгрупи:

1. Відапелятивні мікротопоніми

1.1. За місцем розташування

Коло Кринички (поле), Коло кургану (поле), Коло Млина (ставок), Коло Пасіки (поле), Коло Садка (поле).

1.2. За структурою та характером ґрунту

Глинище (поле), На кар'єрі (поле).

1.3. Назви, пов'язані із способом обробки землі

Ланок (поле), Поза Городами (пасовисько), Печеліс (посадка), Левада (поле), На прогоні (дорога).

1.4. Мікротопоніми, пов'язані з ремеслом та промисловістю

Коло Хімії (поле), Бані (територія села), Над Смолою (поле).

1.5. Назви, пов'язані з будівлями і спорудами

Церковна (вулиця), Коло Трансформатора (частина села), Інтернатівське (поле).

1.6. Назви, що вказують на шляхи сполучення

За Путьою (ліс), Бурковка (дорога), Шлях (дорога).

1.7. Мікротопоніми, похідні від апелютивів особових та безособових назв

Гайдамацький яр, Дика долина, Єврейська криниця, Кацапський ставок, Козацька криниця, Лиса гора, На Пляцу (поле), Охотничий ставок, Панське (поле), Гончарівка (вулиця), Терешківка (вулиця), Київець (дорога).

1.8. Мікротопоніми, що виявляють гідрологічні властивості території

В Очереті (водойма), На Ставку (водойма), На Зарибленому (водойма), Нетека (водойма).

1.9. Мікротопоніми, похідні від назв рослин

Лісок (ліс), Яровець (ліс), Дубина (поле), Вільшина (поле), Коло Вербички (територія села), В Бузинку (пасовище), Коло Грушечки (поле), В Дубочку (гай), В Берізках (річка), Хмільник (поле), В Шовковиці (ліс), Дубки (ліс), Березник (поле), Абрикосова (лісосмуга), Акаційовий (яр), Березова (криниця), Горіхова (лісосмуга), Дубова (лісосмуга), Липова (лісосмуга), Сосонки (поле), Топольки (поле).

1.10. Мікротопоніми, похідні від назв тварин

Біля Журавля (криниця), Борсукова (гора), Рибний (ставка), Лебединий (ставка), Лисяче (поле).

1.11. Мікротопоніми на позначення чисел

Нульовка (ставка), Перший (ставка), Другий (ставка), Шостий (ставка), Сьомий (ставка), Восьмий (ставка), Дев'ятий (ставка), Десятий (ставка).

2. Відантропонімі мікротопоніми

У мікротопонімах Тростяниччини відантропонімі аналітичні назви репрезентовані досить повно, оскільки існування багатьох урочищ, лісів, полів у регіоні тісно пов'язане з діяльністю певних осіб. Назви цього розряду можна поділити на такі підгрупи

2.1. Мікротопоніми, в основі яких лежать імена чи пізніші прізвиська.

Бабіїв садок, Бабійове поле, Басарабів садок, Вараниців клин (поле), Гагарінова долина, Дементієвий садок, Джиндживський ліс, Дрека (ставка), Козоріза (копанка), Крошине (поле), Над Гачанським (поле), Макарова яма та ін.

2.2. Мікротопоніми, в основу яких лягли означення особи за етнічною належністю.

Циганський рукав (поле), Єврейська криниця.

3. Відтопонімні мікротопоніми

Будянський яр, Ободівський яр, Оляницький ліс, Стратівська (лісосмуга), Стратівський ставок.

Серед способів словотворення найпродуктивнішим є морфологічний спосіб творення слів, а саме суфіксальний. Найпродуктивнішими у дериваційних утвореннях є суфіксальні форманти –ськ(ий), -цьк(ий), -ець, -ов, -ок, -ів, -ич:

Будянський яр, Над Гачанським (поле), Панське (поле), Гайдамацький яр, Козацька криниця; Київець (дорога), Яровець (ліс), Горіхова (лісосмуга), Дубова (лісосмуга), Палацова гора, Глибока долига, Ланок (поле), Гончарівка (вулиця), Терешківка (вулиця), Коло Вербички (територія села).

Значний відсоток основ, відображених у мікротопонімії Тростянецьчини, становлять апелятиви з первісним значенням особи. З морфологічного погляду, переважна більшість цих основ – це присвійні та відносні прикметники. Трапляються назви, які вказують на відношення до етносів (переважно тих, які раніше проживали на даній території: євреїв (Єврейська криниця), росіян, циганів (Циганський рукав).

Окрім апелятивів, твірною базою мікротопонімів Тростянецького району виступали й власні назви, зокрема антропонімні та топонімні. Серед назв зустрічаються реальні імена, прізвиська та прізвища людей, які раніше проживали на даній території.

Серед зафіксованих мікротопонімів, значну кількість становлять ті, котрі побудовані на базі основ прізвищ та прізвиस्क. Це свідчить про тісний взаємозв'язок відповідних людей із землею, її обробітком, доглядом, купуванням. Серед них переважають присвійно-прикметникові назви, які вказують, хто працював на землі, біля кого знаходиться ділянка, хто збирав лікарські трави й навіть, хто загинув на певній території: Бабіїв садок, Бабійове поле, Вараниців Клин (поле), Маруньків яр, Гагарінова долина, Макарова Яма, Карпів Млин, Неборкові садки.

Отже, вивчення мікротопонімії важливе тому, що це сфера живого мовлення. Мікротопоніми як елементи цього мовлення швидко реагують на зміну природних умов, більш рухливі, змінні, нестійкі, варіативні порівняно з назвами великих об'єктів. Через те

їх потрібно фіксувати й досліджувати відразу, поки вони існують у живому мовленні. Найменування невеликих об'єктів, безумовно, піддаються часовим змінам, які призводять іноді до цілковитого зникнення онімів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берг Л. С. Критические заметки о топонимических взглядах В. А. Никонова // Географическая среда и географические названия / Сб. ст. – Ленинград, 1974. – С. 5–10.
2. Ковалва Юрій. Антропонім // Літературознавча енциклопедія. – Т. 1. – К.: Академія, 2007. С. 81.
3. Костенко О. П. Історія села Ободівки Тростянецького району Вінницької області / О. П. Костенко. Рукопис зберігається в Ободівському краєзнавчому музеї.
4. Лучик В. В. Власні назви місцевостей в українській мові / В. В. Лучик // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002. – С. 123–127.
5. Поляруш Т. І. З історичної мікротопонімії північно-східного Лівобережжя (лексико-семантичні моделі) / Т. І. Поляруш // Питання історичної ономастики. – К.: Наук. думка, 1994. – С. 131–133.
6. Сокіл Н. Відонімні мікротопоніми Сколівщини / Наталія Сокіл // Наукові записки. Серія: Мовознавство. 1(13). – Тернопіль, 2005. – С. 117–128.
7. Сокіл Н. В. Мікротопонімія Сколівщини: Автореферат. дис... на здобут. канд. філол. наук. – Львів, 2007. – 16 с.
8. Таранова Н. Основні етапи розвитку топонімії як науки // Наукові записки Тернопільського НПУ імені В. Гнатюка. Серія: Географія. № 2, 2006.
9. Янко М. Т. Топонімічний словник України: Словник-довідник / М. Т. Янко. – К., 1998. – 432 с.

И. ОЛЕКСАНДРУК

МИКРОТОПОНИМИКОН ТРОСТЯНЕЧЧИНЫ

(с. Ободовка, с. Оляница, с. М. Стратиевка Тростянецкого р-н. Винницкой обл.)

Статья посвящена исследованию микротопонимов отдельных населенных пунктов. Исследована лексико-семантическая природа базовой основы микротопонимов. Установлены лексико-семантические группы, за которыми осуществлена классификация материала. Определенно, что среди записанных названий самым производительным из способов словообразования является морфологический способ образования слов, а именно суффиксальный. Выяснены лексические особенности географических объектов.

Ключевые слова: топонимика, микротопонимы, апелятив, топоним, антропоним, основа, способ создания.

I. OLEKSANDRUK

MIKROTOPONIMIKON TROSTYANETS (The p. of Obodivka, p. of Olyanytsya, p. of M. Stratiyivka Trostyansky district Vinnytsya region)

The article is sanctified to research of microtoponyms (names of small mountains, tops, slopes, fields, ravines, wells, beams and others like that) of the inhabited items of Trostyansky district of the Vinnytsya area. Lexico-semantic nature of base basis of microtoponyms is investigational. Certainly, that among the writtenin names most productive from the methods of word-formation is a morphological method of making up words, namely suffix. The lexical features of geographical objects are found out. Lexico-semantic groups after that classification of material is carried out are Set, namely: vidapelyatyvni microtoponyms, vidantropnimni microtoponyms, vidtopnimni microtoponyms.

A most group is presented by the microtoponyms vidapelyatyvnoho origin, namely derivatives are from the names of plants. Such sub-groups are distinguished also, as: at the place of location, after a structure and character of soil, names related to the method of till of earth, names that specify on the ways of report, derivatives from appellative of the personal and impersonal names, names, that find out hydrological properties of territories, microtoponyms, derivatives from the names of animals, on denotation of numbers. Considerably

less is a group of the names of vidantroponimnoho origin, and the least group is presented by vidtoponimni.

Except common noun, the proper names came forward as a formative base of microtoponyms of Trostyanetskogo of district, in particular antroponimni and toponimni.

Among the names there are the real names, nicknames and last names of people, that before lived on this territory. Among the fixed geographical objects, a far is presented by those that is built on the base of bases of the last names and nicknames. It testifies to close intercommunication of relevant people with earth, her till, supervision, purchase. The names of possessive adjective, that specify, prevail among them, who worked on earth, whom an area is near, who collected medicinal herbares.

Key words: toponymy, microtoponyms, appellative, toponym, anthroponym, basis, method of creation.

УДК 811.161.2'81'367

Марина ПАУК

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ

У статті визначено основні принципи побудови українських прислів'їв. На основі аналізу визначень прислів'їв було виділено їхні облігаторні риси, зокрема афористичність. Афористичність досягається шляхом несподіваного поєднання двох пропозицій. Цей спосіб побудови реалізується не тільки в складних реченнях, він представлений і в простих реченнях завдяки актуалізації згорнутих предикатних виразів.

Ключові слова: прислів'я, синтаксична і семантична будова

Мета статті полягає в пошуку основних принципів, які лежать в основі структури українських прислів'їв. Адже визначення їх провідних ознак визначає подальші напрями теоретичного опису цього виду народної творчості, а також формує наукові засади для проведення зіставно-типологічних студій у галузі пареміології.

Незважаючи на вражаючу кількість українських прислів'їв, їхню смислову й структурну багатоплановість, цей витвір усної народної творчості має багато типових рис у побудові. Це уможливорює створення їх класифікацій, сформованих на